

marksizm ve sendikalar

david north

ocak 2016

Bu broşürde yer alan metin,
Dördüncü Enternasyonal'in Uluslararası Komitesi'nin yayın organı
*Dünya Sosyalist Web Sitesi'*nden (wsws.org)
ve *Toplumsal Eşitlik'*in web sitesi toplumsalesitlik.org'dan alınmıştır.
İletişim için: iletisim@toplumsalesitlik.org
toplumsalesitlik@gmail.com

Önsöz

Aşağıda metnini yayımladığımız konferans, Sosyalist Eşitlik Partisi (Avustralya) tarafından 3-10 Ocak 1998'de Sydney'de düzenlenen *Marksizm ve 20. Yüzyılın Temel Sorunları* konulu Uluslararası Yaz Okulu'nda, 10 Ocak 1998'de verildi.

Bu konferansta ifade edilen düşünceler, aradan 18 yıl geçmiş olmasına karşın, güncelliğinden hiçbir şey yitirmemiştir. Wall Street'in, bu konferanstan 10 yıl sonra çökmesinin tetiklediği ve derinleşerek sürmekte olan küresel mali kriz sürecinde sınıf mücadelesinde yaşanan keskin radikalleşme, sendikacılık ile sosyalist işçi hareketi arasındaki yapısal çelişkileri her zamankinden daha fazla açığa çıkarmış durumda.

Sendikalar, yöneticilerinin siyasi ya da ideolojik tercihleri ne olursa olsun, egemen sınıfların uluslararası ölçekte savaş ve diktatörlük yönelimini benimsediklerini; yani kapitalizmin yapısal çelişkilerinin ve sınıf mücadelesinin olabildiğine keskinleştiği koşullarda, işçi sınıfının yaşam ve çalışma koşullarını iyileştirmek bir yana- koruma becerisine bile sahip olmadıklarını, bütün ülkelerde ve her gün kanıtıyorlar. Dahası, bu örgütler, kullandıkları argümanlar ne olursa olsun, bir bütün olarak mali sermayenin ve burjuva devletlerin işçi sınıfı içindeki uzantıları, birer "emek polisi" ya da siyasi olarak "işçi hapishaneleri" haline geldiler.

Bununla birlikte, sendikacılık ile sosyalist işçi hareketi arasında, gerçekte en baştan itibaren var olan çatışmanın edindiği bu uzlaşmaz konum, basitçe, siyasi ya da ideolojik "tercihlerin" değişmesinin ürünü değildir. Bu, işçi hareketi içindeki, biri ulusalcı ve reformist (sınıf uzlaşmacı), diğeri ise enternasyonalist ve devrimci iki akım arasında ilk günden bu yana var olan çelişkinin, bizzat kapitalist gelişmenin maddi dinamiklerine uygun bir dışavurumdur.

Kapitalist üretimin, üretici güçlerde kabaca son 40 yıldır yaşanan devrimci atılım sonucunda küreselleşmesi ile birlikte, ulusal ekonomi ve ulus devlet çerçevesinde biçimlenmiş olan sendikalar da, aynı ulusalcı temel üzerinde yükselen -Stalinist, gerillacı, Pabloclu vb.- bütün diğer örgütler gibi iflas etmiştir.

Dünyanın dört bir yanında on yıllardır yaşanan işçi mücadelelerinin yenilgisinde başrolü oynayan sendikalar doğrudan burjuvazinin emrine girerken, varlıklarını onların kuyruğunda sürdürmeye çalışan ulusalcı siyasi önderlikler, sözde "sınıf mücadelecisi" bir söylemle cilaladıkları eski "reform ve ilerleme" programlarını çöpe atıp burjuva kimlik politikaları ekseninde, emperyalizmin sahte solcu savunucuları haline geldiler.

Bunun uluslararası alandaki en son ve en çarpıcı örnekleri, ABD'deki UAW sendikasının Obama yönetimi ve patronlarla açık işbirliği içinde otomotiv işçilerine dayattığı toplu sözleşmeler; Alman sendikalarının grev kırılcılığı; Yunanistan'daki Syriza iktidarının, işçi sınıfının AB kemer sıkma programına karşı militan mücadelesini, Stalinist sendikaların ve sahte sol örgütlerin büyük katkısıyla -şimdilik- yenilgiye uğratmasıdır.

Türkiye'deki durum da farklı değil. Türkiye'deki sendikalar, önderliklerinin siyasi çizgisi ne olursa olsun, yaklaşık son 40 yıldır hiçbir başarılı mücadeleye imza atmadıkları gibi, sermayenin ve siyasi iktidarların bütün işçi sınıfı düşmanı politikalarının başlıca destekleyicisi olmuşlardır. Onlar, 1980 askeri darbesinin desteklenmesinden, 1980'lerin ikinci yarısında başlayan özelleştirme ve işten çıkarma dalgasına; Zonguldak madencileri, Telekom, THY, Tekel, Şişecam, metal vb. mücadelelerden Kürtlere yönelik baskılara kadar, bütün can alıcı konularda sermayenin ve siyasi iktidarların başlıca dayanağı haline geldiler.

Sendikaların bütün bu ve diğer işçi mücadelelerini bastırmadaki başlıca destekleyicileri de, onlar hakkında sahte hayaller yayan, hatta onların bir kısmını, aynı milliyetçi Kürt hareketine yaptığı gibi, "solcu" ilan eden sahte soldur.

Bununla birlikte, sendikacılık ile sosyalist işçi hareketi arasındaki uzlaşmaz karşıtlık ilk kez açığa çıkmıyor. Bu karşıtlık, kapitalizmin ekonomik ve siyasi kriz içinde olduğu, dolayısıyla sınıf mücadelesinin keskinleştiği ve reformist programlara yaşama şansı tanımadığı koşullarda, kaçınılmaz olarak yaşanmaktadır. En keskin ifadesini savaşlarda ve devrimlerde gördüğümüz sınıfsal çelişkilerin sendikaları nasıl işçi sınıfının tarihsel çıkarlarına açık düşman haline getirdiğinin en çarpıcı örneğini, I. Dünya Savaşı'ndan biliyoruz. Savaş öncesi süreçte, son derece ağır baskı koşulları altında bizzat Marksistler tarafından kurulmuş ve güçlendirilmiş olan sendikalar, dönemin en güçlü Marksist partisi olan Almanya Sosyal Demokrat Partisi'nin (SDP) "kendi" emperyalist burjuvazisinin hizmetine girmesinde belirleyici rol oynamıştı. Benzeri ihanet, II. Enternasyonal'in (Rusya ve Sırbistan hariç) bütün ulusal şubelerinde gerçekleşmiş ve "bütün ülkelerin işçileri, birleşin" sloganı, Rosa Luxemburg'un sözleriyle, "bütün ülkelerin işçileri barış döneminde birleşin, savaş döneminde birbirinizi boğazlayın"a dönüşmüştü.

İşçi sınıfı, bugün de aynı tehlike ile ama çok daha keskin bir biçimde karşı karşıya. Üretken sermayenin uluslararası ölçekte işlediği kapitalist küreselleşme eliyle emperyalizmin ve yerel egemen sınıfların organik parçası haline gelmiş olan sendikalar, her ne kadar işçi sınıfının geniş kesiminin desteğine sahip olmasalar da,

stratejik sektörlerdeki örgütlülükleri sayesinde, mali sermayenin yeni bir dünya savaşı ve açık diktatörlük yöneliminde önemli bir rol oynamaya devam ediyorlar.

David North, broşür halinde yayımladığımız bu konferansında, sosyalist işçi hareketi ile sendikalar arasındaki ilişkiye tarihsel bir perspektifle yaklaşıyor ve işçi hareketi içinde reformist-ulusalci bir akım olarak ortaya çıkan sendikacılığa ilişkin Marksist bir perspektif sunuyor.

David North, *Dünya Sosyalist Web Sitesi'nin* (wsws.org) Uluslararası Yayın Kurulu Başkanı ve ABD'deki Sosyalist Eşitlik Partisi'nin genel başkanıdır. North, Avrupa'da, Asya'da, ABD'de ve eski Sovyetler Birliği'nde, Marksizmin tarihi ve ilkeleri ile Dördüncü Enternasyonal'in programı ve perspektifi üzerine kapsamlı konferanslar verdi.

North, Dördüncü Enternasyonal ve Rus Devrimi üzerine, diğerlerinin yanı sıra *Savunduğumuz Miras, Sosyalizme Karşı Perestroyka, Stalinizme Karşı Troçkizm, Rus Devrimini Savunurken, Troçki'yi Savunurken, Rus Devrimi ve Tamamlanmamış Yirminci Yüzyıl* adlı kitapları da kapsayan birçok yetkin çalışmanın yazarıdır. David North'un çok sayıda konferanslarının bazıları şunlardır: *Anti-Semitizm, Faşizm ve Holokost: Daniel Goldhagen'in "Hitler'in Gönüllü Etoburları" kitabının eleştirisi; Eşitlik, İnsan Hakları ve Sosyalizmin Doğuşu; Sosyalizm, Tarihsel Gerçeklik; ABD'de Siyasi Düşüncenin Krizi, GPU Lev Troçki'yi Neden ve Nasıl Öldürdü.*

David North'un Konferansı

10 Ocak 1998

Marksist hareketin tarihinde bir yüzyıldan fazla süren, alışılmadık biçimde kalıcı bir anlaşmazlığın kaynağı olan iki politik konu veya "sorun" vardır. Bunlardan biri "ulusal sorun", diğeri ise "sendikalar" sorunudur.

Bu sorunların kalıcılığının nedeni ve eğer varsa onlar arasındaki bağlantı nedir? Kanımca, bunun yanıtı modern işçi hareketinin ortaya çıktığı tarihsel koşulların araştırılmasında bulunabilir. 18. ve 19. yüzyılın devrimci-demokratik mücadelelerinden doğan burjuva ulus devlet, Avrupa ve Amerika işçi sınıfının gelişmesi için ekonomik dürtü ve politik çerçeveye sağlamıştı. Farklı biçim ve derecelerde de olsa, ulusal birleşme süreci, işçi sınıfı için büyük önem taşıyan genel demokratik konularla bağlantılıydı.

İşçi sınıfının ulus karşısında tutumu son derece karmaşık, çelişkili ve ikircikli bir karakter taşıyacaktı. Bir yandan, işçi sınıfının sayı ve güç olarak büyümesi ve yaşam standartlarının artması, genel olarak ulus devletin güçlenmesine ve onun ekonomik-endüstriyel gücünün büyümesine bağlıydı. Diğer yandan, işçi sınıfının ekonomik ve toplumsal mücadelelerinin gelişmesi, onu, nesnel olarak, son tahlilde burjuvazinin çıkarına hizmet eden ulus devletin karşısında bir konuma yerleştiriyordu.

Marksist hareket içinde ulusal sorunun tartışmalı karakteri, tamamen, işçilerin burjuva ulus devlet ile ilişkisinin karmaşıklığından kaynaklanıyordu. Dünyanın hiçbir yerinde, kitlelerin ulusal bilinçten uluslararası sosyalist bilince acısız ve organik bir geçişine tanık olunmamıştır. Bir insanın yaşamında, onun gençlik deneyimleri, sonraki yıllar boyunca güçlü etkiler bırakmaya devam eder. Benzer bir olgu, sınıfların toplumsal bilincinin tarihsel evriminde gözlemlenmektedir. İşçi sınıfının milliyetçiliğe olan tarihsel bağlılığı, onun kökenlerinin ve oluşum aşamalarındaki mücadelelerinin koşullarıyla açıklanabilir. Toplumsal bilinç geriden gelir veya daha tam biçimde söylersek, son derece karmaşık ve çelişkili bir sosyal varlığı, bilimsel biçimde doğrudan ve derhal yansıtmaz. Benzer bir şekilde, milliyetçiliğin işçi hareketi üzerindeki etkisi, dünya ekonomisinin ulus devlet üzerindeki nesnel üstünlüğü ve sınıf mücadelesinin artan uluslararası karakteriyle doğru orantılı olarak ve aynı hızla azalmaz.

Dahası, ulusal baskının 20. yüzyıldaki sürekliliği, temel nedeni ve içeriği sosyo-ekonomik bir karakter taşısa da, ulusal bilinç biçimlerini güçlendirmiştir. Fakat ulusal etkilerin gücüne rağmen, kendi programlarını eski önyargıların ve modası geçmiş anlayışların çekiciliği üzerine değil; toplumsal gerçekliğin bilimsel bir çözümlemesine

dayandırmak, Marksistlerin sorumluluğudur. Siyasi programını, kısa vadeli taktiksel çıkarlar uğruna egemen önyargılara uyarlamak, oportünizmin en genel özelliklerinden biridir. Oportünizm, ilkeli, tarihsel ve bilimsel değerlendirmeler yerine, pratik ve dönemsel hesaplardan kaynaklanır.

Üretimin küreselleşmesinin ulus devlet üzerindeki siyasi ve ekonomik sonuçlarını reddeden oportünistler, genel olarak, bu tarihsel olarak miadını doldurmuş siyasi biçime, büsbütün yoksun olduğu ilerici bir güç atfederler. Bu yüzden onlar, dünyadaki her gerici şovenist hareketin sloganı haline gelmiş olması gerçeğine rağmen, ulusların kendi kaderini tayin hakkı talebini yüceltmekte ısrar etmektedirler.

Marksistler, ulus-devleti konu dışı görmezler. Ulus-devlet biçimi, üretici güçlerin küresel gelişmesi ve bütünleşmesi açısından insanlığın gelişmesinin önünde bir engel olmaya devam etmekle birlikte, dünya politikasında güçlü bir etken olmaya devam etmektedir. Sosyalist hareket, taktiklerini özenle hazırlarken, bu siyasi gerçekliği göz ardı etmez. Ulus-devlet, burjuva toplumunun siyasi ve ekonomik örgütlenmesinin temel birimi olarak kaldığı ölçüde, gelinen noktada, daha yerinde bir ifadeyle “ulusal problem” olarak adlandırılacak olan ulusal sorun devam edecektir. Fakat Marksist taktikler, ulus devletin tarihsel olarak zamanını doldurduğuna ilişkin bilimsel bir kavrayıştan yola çıkarlar. Troçkist hareket, Sosyalist Devrimin Dünya Partisi olarak Dördüncü Enternasyonal’in yol gösterici stratejisini, taktikleri aracılığıyla uygulamaya uğraşır. Dördüncü Enternasyonal’in Uluslararası Komitesi’ni (DEUK) her türlü ulusal-reformcu ve oportünist gruptan ayıran şey, uluslararası stratejinin üstünlüğü konusundaki bu ısrardır.

Sendikalar ve Radikaller

Bu ilkeli düşünceler, sendikalar sorunuyla ilişkili olarak da en az bu kadar ısrarlı bir şekilde ortaya konmaktadır. Sendikalar sorunu, bu çok eski proleter örgütlenme biçiminin işçi sınıfının sosyalizm uğruna devrimci mücadelelerinin gelişmesindeki rolüyle ilgilidir. Modern proletaryanın ortaya çıkması, ulus-devletin tarihsel gelişimi bağlamında gerçekleşti. Onun örgütlenmesi ve eylemleri ulus devlet çerçevesi içinde biçimlendi. Bu, özellikle, gelişmesi ve başarısı büyük ölçüde “kendi” ulus devletlerinin endüstriyel ve ticari başarılarına bağlı olan sendikalar konusunda geçerliydi. Bu yüzden, aynı işçi sınıfının ulus devlet karşısındaki ikircikli tavrının köklü nesnel nedenleri olduğu gibi, sendikaların sosyalizm karşısındaki ikircikliliğinin hatta düşmanlığının da kökleri, derinlere inen nesnel sebepleri vardır. Bu, sosyalist hareketin yüz yıldan uzun süredir üzerinde büyük çaba harcadığı bir problemdir.

Devrimci Marksist partiler ile sendikalar arasındaki ilişkileri saran sorunların ciddiyeti, onların varlıklarının ilk yıllarında, elbette, bütün yanlarıyla öngörülemezdi. Marksistlerin sendikalara yönelik tutumu, kaçınılmaz şekilde, dönemin koşullarını ve ortamını yansıtmıştır. Sendikalar sorunu, 1998’de, 1847’de olduğu gibi ortaya konamaz. 151 yıllık kayda değer bir tarih söz konusudur ve sosyalist hareket, sendikalizmi tanımak için yeterli fırsata sahip olmuştur. Sosyalist hareket, sendikaların doğası konusunda çok şey öğrenmiştir. Bununla birlikte, “sol” radikal basının sayfalarında, bu bilgi birikiminin izine bile rastlanmamaktadır.

Sosyalist hareket, tarihinin büyük bölümünde, sendikaları tutkuyla izlemiştir. Ancak bu aşk hikayesi, çok sayıda kur ve flörtlere karşın genellikle başarısız olmuştur. Sayısız sevgi ve ilgi açıklamasına rağmen, sosyalist aşıklar, arzularının nesnelere tarafından devamlı hiçe sayılmış ve hatta sırtlarından bıçaklanmışlardır. Sosyalistler, kendi sendikalarını yaratmaya ve onlara kusursuz bir Marksist eğitim sağlamaya çabaladıklarında bile, evlatları [sendikalar –çev.], bunun karşılığını en kötü nankörlükle ödediler. Onlar, fırsatını bulduklarında, sosyalist büyüklerinin yüce ideallerini hiçe sayma ve kapitalizmin şehvet kazanında zevk alma eğiliminde oldular.

Bu kadar talihsiz deneyimden öğrenilecek bir şeyler olduğu düşünülebilir. Fakat günümüzdeki yaşlı ve dişsiz radikaller, Boccaccio'nun masallarındaki yaşlı budalalar gibi, aldatılan kişiyi tekrar tekrar oynamaya çok isteklidir. Bu yüzden, günümüzün “sol” örgütleri, hala, sosyalist hareketin sendikaların isteklerini ve kaprislerini sadakatle yerine getirmekle yükümlü olduğunda ısrar ediyorlar. Onlar, sosyalistlerin, sendikaları mükemmel işçi örgütleri, işçi sınıfının toplumsal çıkarlarını en iyi temsil eden örgütlenme biçimi olarak kabul etmesi gerektiğinde direliyorlar. Sendikaların, işçi sınıfının gerçek ve tartışılmaz önderliğini oluşturduğunu; onun tarihsel yazgısının başlıca ve en yüksek sözcüleri olduğunu iddia ediyorlar. [Onlara göre –çev.] Sendikaların işçi sınıfı üzerindeki otoritesine meydan okumak; sendikaların işçi sınıfı adına konuşma “doğal” hakkını herhangi bir şekilde sorgulamak, siyasi anlamda kutsal olana küfretmekle eşdeğerdir. Radikaller, sendikaların -eğer resmen önderlik etmiyorlarsa- egemen olmadığı, herhangi bir gerçek işçi hareketini düşünmenin imkansız olduğunu ileri sürüyorlar. [Onlara göre –çev.] Sınıf mücadelesi, sadece sendikalar temelinde etkin şekilde sürdürülebilir. Nihayet, kitlesel sosyalist bir hareketin gelişmesine yönelik her türlü umut, sendikaları ya da en azından onların önemli bir kesimini sosyalist bir perspektife “kazanmaya” bağlıdır.

Açıkça belirtmek gerekirse, Uluslararası Komite, hem teorik çözümleme hem de tarihsel deneyimler tarafından çürütülmüş olan bu iddiaların her birini reddetmektedir. Bizim sendikaların önünde eğilmeyi reddetmemiz, siyasi karşıtlarımızın gözünde majestelerine ihanetle eşdeğerdir. Bu, yalnızca, on yıllardır “solcu” ya da daha doğru

bir ifadeyle küçük-burjuva kamuoyuna karşı olmaya alıştığımızdan değil; onların hırçın antipatisini Uluslararası Komite'nin siyasi olarak doğru yolda olduğunun en kesin işareti olarak değerlendirdiğimiz için, bizi fazla rahatsız etmiyor.

Radikallerin pozisyonu çok önemli bir önermeye dayanmaktadır: sendikalar, kitlesel üyeliklerinden dolayı "işçi örgütleri"dir. Dolayısıyla, sendikaların otoritesine karşı gelen kişi, tanım gereği, kendisini işçi sınıfı karşısında konumlandırır. Bu önermenin sorunu, onun sendikaları boş, tarih dışı soyutlamalara indirgemesidir. Sendikaların, işçi sınıfının geniş bir kesiminin üyeliğine sahip olması, kuşkusuz doğrudur. Fakat bu, ABD'deki Geyikleri Koruma Derneği, Masonlar, Savaş Gazileri ve Katolik Kilisesi gibi başka birçok örgüt için de geçerlidir.

Ayrıca, işçi sınıfının geniş bir kesiminin sendikalara üyeliğine gönderme yapmak, bu kurumların sosyal bileşiminin, özellikle onların önder tabakalarının, yani yönetici bürokratların daha dikkatli bir çözümlenmesinin yerini almaya yeterli bir seçenek değildir. İşçi sınıfının sendikalara kitlesel üyeliği, otomatik olarak, bu örgütlerin onun çıkarları doğrultusunda hareket ettiği anlamına gelmez. Gerçekte, kişi, sendikaların içinde üye kitlesi ile yönetici bürokrasisinin çıkarları arasında nesnel bir çatışmanın olup olmadığını ve sendikaların politikalarının ne ölçüde üyelerin değil de bürokrasinin çıkarlarını yansıttığını incelemek zorundadır.

Sendikaların "işçi örgütleri" olduğu kabullenilse bile, bu tanımlamanın kullanılmasıyla, toplam siyasi bilgi dağarcığına çok az şey eklenir. Sonuçta, bizler, basitçe, "İşçi örgütü ile kastedilen tam olarak nedir?" sorusunu sorarak, tanımlama oyununu oynamaya devam edebiliriz. Buna, "İşçilerin bir örgütü" cevabını vermek zor olurdu. Sendikaların gerçek doğasını anlamaya çalışırken sorulması gereken asıl soru şudur: "Bu örgütlerin genel olarak sınıf mücadelesi, özel olarak da işçilerin kapitalist sömürden kurtuluşu ile ilişkileri nedir?"

Bu noktada, biz, içi boş terminolojinin ötesine geçmeli; sendikaların işçi sınıfının ve sosyalist hareketin mücadelelerinde oynadığı role ilişkin özenli bir tarihsel çözümlenmeye dayanan daha temel bir tanımlamanın yapılmasına doğru hareket etmeliyiz. Böyle bir çözümlenmenin amacı, sadece, ne arandığına bağlı olarak, suçlara ve başarılarla örnek göstermek değildir. Tersine, amaç, bu toplumsal olgunun gerçek doğasını; yani, sendikaların eylemlerinin ve politikalarının uygulamalı ve pratik ifadesinin temelini oluşturan yasaları açığa çıkarmaktır.

Bizim radikal karşıtlarımız asla bu çözümlenmeye girişmediler ve bu yüzden, şu en temel ve açık soruya ciddi bir yanıt vermeye bile başlamıyorlar: "Sendikalar, işçi sınıfının yaşam koşullarını yükseltmek şöyle dursun, o koşulları savunmada bile neden böylesi sefil bir şekilde başarısız oldular?" Son çeyrek yüzyıl içinde, sadece ABD'de

değil, dünyanın dört bir yanında, işçi sınıfının toplumsal konumunda keskin bir gerilemeye tanık olundu. Sendikalar, sermayenin saldırısı karşısında işçi sınıfını savunma kapasitesine sahip değildir. Bu başarısızlık uluslararası ölçekte birkaç on yıl içinde kanıtlandığı için, insan, kaçınılmaz olarak, bunun nesnel temellerini, hem sendikaların şu an içinde var oldukları sosyo-ekonomik koşullarda hem de daha esaslı bir şekilde bizzat sendikaların doğasında aramaya yönelmektedir. Diğer bir ifadeyle, ortamın 1973'ten sonra birden düşmanca bir hal aldığı varsayılırsa, sendikaları bu değişime karşı bu kadar savunmasız kılan ve onları yeni koşullara uyarlanmada böylesi beceriksiz kılan şey neydi?

Gelin, Spartakist Birliği'nin bu soruya verdiği yanıtı bakalım. Spartakistler, Sosyalist Eşitlik Partisi'ne yönelik, gazetelerinin dört sayısını ayırdıkları ve büyük kısmı küfürlü sıfat ve nitelermelerden oluşan binlerce kelimele öfkeli suçlamaları sırasında, sendikaların başarısızlığının nesnel sebepleri olduğunu ısrarla reddediyorlar. [Onlara göre] Her şey "AFL-CIO'nun yoldan çıkmış liderlerinin bozguncu ve hain politikaları" ile açıklanabilir. Bundan daha bayağı bir açıklama hayal edilemez. Bir paleontolog, benzer şekilde, dinazorların artık yaşamak istemedikleri için ortadan kalktığını açıklayabilir! Spartakistler, AFL-CIO önderliğindeki dinazorların neden "bozguncu ve hain politikalar" sürdürmeye karar verdiklerini açıklamıyorlar. Bunun nedeni, basitçe, onların kötü insanlar olması mı? Eğer onlar kötü insanlar idiyse, neden onlardan sadece ABD'deki değil ama tüm dünyadaki sendikaların önderliklerinde bu kadar çok sayıda bulunuyordu? Sendikaların doğasında, "bozguncu ve hain politikalar" sürdüreceği olan bu kadar çok kötü insanı çeken bir şeyler mi var? Bir başka soru daha sorabiliriz: "Spartakist Birliği'nin, kendilerini sözde temsil ettikleri işçilere ihanet etmeye ve onları yenilgiye uğratmaya adanmış çok sayıda kötü insanı kendisine çeken bu örgütleri coşkuyla desteklemesine yol açan şey ne?"

Öznelci yaklaşımın sorunu, sadece, onun gerçekten zor bütün sorunlarla uğraşmayı engellemesi değildir. Bu yaklaşım, Spartakist Birliği'nin ve diğer radikal grupların, "yanıltıcılar"a yönelik sözel saldırılarına rağmen, sendikaların olası yeniden kazanılma ihtimalini açık tutmalarına ve işçi sınıfının sendikalara ve sonuçta aynı "yanıltıcılar"a sürmekte olan bağlılığını onaylamalarına izin vermektedir.

Bu perspektif daha önce Militant Eğilimi olarak bilinen Britanya Sosyalist Partisi'nin başlıca önderi Peter Taaffe tarafından yazılmış makalede ayrıntılı olarak açıklanmaktadır. [1]

Bay Taaffe'nin işçi bürokrasisine bağımlılığını radikal bir söylemle süsleme girişimleri, inandırıcı olmaktan çok, komik bir etki yaratıyor. O, sendika yöneticilerinin işçi sınıfına özellikle korkunç ihanetlere karıştığı ülkelerin kısa bir listesini sunarak

başlıyor. Taaffe, Kazablanka'daki emniyet müdürü Louis gibi, gözlemlediği her yerde, hatta bürokrasiden gelen siyasi rüşvetleri cebine atarken bile, yolsuzluktan şaşkına döner. Taaffe, bize, İsveçli sendika yöneticilerinin rolünün “rezilce” olduğunu anlatır. Belçikalı bürokratların tavrı “pişkin ve aleni”dir. İrlandalı önderler de “rezil bir” ihanet “oyunu”nun içindedirler. Taaffe, Britanya'da işçilerin “sağcı önderlerin acizliğinin ağır bedelini ödediklerini” anlatıyor. O, ayrıca, üzgün bir şekilde, Brezilya, Yunanistan ve ABD'deki sendika önderlerinin teslimiyetinden söz ediyor.

Fakat Taaffe'ye göre, sendikaların sorunu, özünde yanlış bir ideolojiden, kapitalist piyasanın kabulünden muzdarip olan yetersiz önderler sorunudur. Örgütler aslında sağlıklıdır. Taaffe, bu öznel değerlendirme temelinde, Uluslararası Komite'nin şubelerini kastederek, kendilerini Troçki'ye dayandıran, sendikaların ihanetinin gelişmenin temel nesnel bir eğiliminin ifadesi olduğunda ısrar eden “küçük sol grupları” eleştirir. Taaffe'ye göre, bu “tek yanlı” yaklaşım, sağcı sendika önderlerinin, “tabanın, uyanan ve savaş düzenine girmiş bir işçi sınıfının basıncı altında devletten ayrılmak zorunda kalıp muhalif bir işçi sınıfı hareketine önderlik etme” olasılığını anlayamamaktadır.

Bu yüzden, Taaffe, Britanya'da ve başka bir yerde “gelecek dönemdeki başlıca eğilim”in, işçilerin “sendikaları kendileri adına mücadeleye zorlama” eğilimi olacağını yazar. İşçi sınıfının kaderi “sendikaların yeniden canlanmasına” bağlıdır.

Benzeri bir sav, artık ölü olan İşçilerin Devrimci Partisi'nin (WRP) bir hizbi tarafından da ileri sürülüyor. O, sendikaların egemenliğine karşı işçi sınıfı örgütlenmesinin yeni biçimlerini geliştirmeye yönelik her türlü mücadelenin ne pahasına olursa olsun engellenmesi gerektiğinde ısrar ediyor. “*Sendika önderlerinin devletle aynı yatağa girdiği ve alternatif örgütlenmelerin inşa edilip birleştirilmesi soyut önermesinden hareket eden her türlü basit tabancılık, yeni durumu kavramada tamamen yetersiz kalacaktır.*” [2]

Britanya'daki veya başka bir yerdeki sendika yöneticilerinin gece kaçamaklarıyla ilgili özel bir bilgiye sahip değilim ama onların oportünizmi hiç de “soyut bir önerme” değildir. Aksine, sendika yöneticilerinin haince hizmetleri patronlar ve devlet tarafından günlük olarak önerilir ve bu önerenler çok az hayal kırıklığına uğrar.

Egemen bürokrasilerin özelliklerinin ve niteliklerinin, nesnel toplumsal özelliklerin ve süreçlerin öznel belirtileri olduğu kavrandığında, sendikaların yeniden kazanılması olasılığı çok daha düşük görülür. Sendika önderlerinin kınanması hoş görülebilir ve hatta gereklidir ama yalnızca, sendikacılığın doğasına ilişkin bir çözümlemenin yerini almaya hizmet etmedikleri ölçüde.

Belirli Bir Toplumsal Biçim

Bu yüzden, bizim bugünkü amacımız, sendikacılığı, işçi hareketinin bu özgün biçiminin gelişmesindeki belirli kritik aşamalara tarihsel bir bakış temelinde çözümlenmeye başlamaktır. Daha önce söylediğim gibi, sosyalist hareket 150 yıldan az olmayan bir dönem boyunca, devasa bir tarihsel deneyim biriktirmiştir. Bu deneyim, onun sendikacılık konusunda dünyanın en büyük ve en özgün uzmanı olma iddiasını haklı çıkarmaktadır.

Biz, sendikacılığın, asla gerçekleşmemiş olması gereken bir tür tarihsel yanlışı temsil ettiğini ileri sürme niyetinde değiliz. Kapitalist toplumun sosyo-ekonomik yapısında derin köklere ihtiyaç duyan sendikacılık gibi evrensel bir olguyu inkar etmek biraz saçma olurdu. Sendikacılık ile sınıf mücadelesi arasında kuşkusuz belirli bir bağ vardır; ama sadece, işçilerin sendikalarda örgütlenmesinin, patronların ve işçilerin maddi çıkarları arasında kesin bir çatışmanın varlığından türeyen nesnel bir dürtüden kaynaklanması bakımından. Buradan, hiçbir şekilde, toplumsal olarak belirlenmiş belirli bir örgütsel biçim olarak sendikaların, kendilerini (tarihsel anlamda varlıklarını borçlu oldukları) sınıf mücadelesiyle özdeşleştirdikleri ya da onu sürdürmeye çalıştıkları sonucu çıkmaz. Aksine, tarih bize, sendikaların, sınıf mücadelesini bastırmaya çok daha bağlı olduğunun karşı konulmaz kanıtını sunmaktadır.

Sendikaların sınıf mücadelesini bastırma eğilimi, en yoğun ve gelişmiş ifadesini onların sosyalist harekete karşı tutumlarında bulmaktadır. Özellikle de sosyalistler için, kapitalizme karşı mücadelede, sendikaların, kaçınılmaz olmak bir yana, güvenilir müttefikler olduğu hayalinden daha trajik bir yanılsama olmamıştır. Sendikalizmin organik gelişimi sosyalizm yönünde değil, ona karşı yönde ilerlemektedir. Kökenleri ne olursa olsun, yani şu ya da bu ülkedeki varlıklarını doğrudan doğruya devrimci sosyalistler tarafından sağlanan itici güce ve önderliğe borçlu olsalar bile, sendikaların gelişmesi ve sağlamlaşması, her zaman sosyalist vesayete kızgınlığa ve ondan kurtulma çabalarına yol açmıştır. Sendikacılığın temel karakterine ilişkin bir kavrayışa ulaşmak, yalnızca bu eğilimin açıklanmasıyla mümkündür.

Sendikacılığı incelemeye başlarken, belirli bir toplumsal biçim ile uğraştığımız unutulmamalı. Yani, söz konusu olan, bir tür üstünkörü, kazara ve biçimsiz bireyler topluluğu değil; sınıfsal olarak örgütlenmiş ve belirli özgül üretim ilişkilerinde kökleşmiş insanlar arasında tarihsel olarak evrim geçirmiş bir ilişkidir. Bizzat biçim üzerine kafa yormak da önemlidir. Hepimiz biliyoruz ki biçim ile içerik arasında bir ilişki vardır ama bu ilişki genellikle, sanki biçim yalnızca içeriğin ifadesiymiş gibi kavranır. Bu bakış açısından hareketle, toplumsal biçim, yalnızca dayandığı ilişkilerin dışsal, biçimlendirilebilir ve son derece uysal bir ifadesi olarak düşünülebilir. Oysa

toplumsal biçimler, tarihsel süreçlerdeki dinamik unsurlar olarak, daha derinlemesine anlaşılırlar. "İçerik biçim kazandı" demek, biçimin, ifadesi olduğu belirli niteliklerin ve özelliklerin içeriğini ifade ettiği anlamına gelir. İçerik biçim aracılığıyla var olur ve gelişir.

Felsefi kategorilere ve soyutlamalara yaptığımız bu değinmenin ne anlama geldiğine, *Kapital*'in birinci cildinin ilk bölümündeki ünlü kısma gönderme yaparak netlik kazandırabiliriz. Marx, orada, şöyle sorar: "O halde, emeğin ürününün meta biçimini alır almaz edindiği gizemli karakteri nereden kaynaklanıyor? Açıkça, bizzat biçimden." Yani, emeğin ürünü meta biçimini aldığı anda ki bu yalnızca toplumun belirli bir aşamasında ortaya çıkan bir dönüşümdür, daha önce sahip olmadığı özel, fetişist bir karakter edinir. Ürünler pazarda el değiştirilir değiştirilmez, bizzat metaların ürünü olduğu insanlar arasındaki gerçek toplumsal ilişkiler, ister istemez şeyler arasındaki bir ilişki görünümü edinir. Emek ürünü emeğin bir ürünüdür ama yeni üretim ilişkileri çerçevesinde meta biçimine büründüğünde, yeni ve olağan dışı toplumsal özellikler kazanır.

Benzer şekilde, bir işçi grubu bir grup işçidir. Ama bu grup, bir sendika biçimine büründüğünde, bu biçim vasıtasıyla, işçilerin kaçınılmaz şekilde tabi oldukları yeni ve oldukça farklı toplumsal özellikler edinir. Bu tam olarak ne anlama geliyor? Sendikalar, işçi sınıfını, son derece belirgin bir sosyo-ekonomik rolde, yani bir metanın, işgücünün satıcısı olarak temsil eder. Kapitalist üretim ilişkileri ve mülkiyet biçimleri temelinde ortaya çıkan sendikaların başlıca amacı, bu meta [işgücü] için, egemen piyasa koşullarında elde edilebilecek en iyi fiyatı güvenceye almaktır.

Sendikaların "başlıca amacı" gibi teorik terimlerle tanımladığım şey ile onların gerçek yaşamdaki faaliyetleri arasında, elbette dünya kadar fark var. Pratik gerçeklik, işçi sınıfının en acil çıkarlarına günlük ihanet, teorik olarak kavranılan "kural" ile çok az örtüşmektedir. Bu farklılık, teorik kavrayış ile çelişmez; bizzat sendikaların nesnel sosyo-ekonomik işlevinin ürünüdür. Kapitalist üretim ilişkileri üzerine kurulu sendikalar, doğaları gereği, sınıf mücadelesine karşı esas olarak düşmanca bir tutum almaya mecbur kalırlar. Çabalarını, patronlar ile işgücünün fiyatını belirleme ve işçilerden emilecek olan genel artı-değer koşullarını tespit etmeye yönelik anlaşmaları güvence altına almaya yönlendiren sendikalar, üyelerinin, işgüçlerini üzerinde anlaşılabilir sözleşmelerin koşullarına uygun şekilde sağlamasını garanti altına almak zorundadırlar. Gramsci'nin belirttiği gibi, "sendikalar yasallığı temsil ederler ve üyelerinin bu yasallığa saygı göstermesini sağlamayı amaçlamak zorundadırlar."

Yasallığın savunusu, doğal olarak, sonuçta sendikaların kendilerini resmen adanmış oldukları sınırlı hedeflere bile ulaşma yeteneğinin altını oyma anlamına gelen sınıf

mücadelesinin bastırılması demektir. Sendikacılığın üzerinde debelendiği çelişki burada yatmaktadır.

Vurgulanması gereken bir diğer konu şu: sendikalar ile devrimci hareket arasındaki çatışma, aslında, bol miktarda bulunmasına karşın, sendika önderlerinin hatalarından ve başarısızlıklarından değil; bizzat sendikaların doğasından kaynaklanmaktadır. Bu çatışmanın temelinde, sendikaların, sınıf mücadelesinin gelişmesine ve yükselmesine yönelik yapısal karşıtlığı yatmaktadır. Bu karşıtlık, sınıf mücadelesinin, kapitalist üretim ilişkilerini, yani sendikaların sosyo-ekonomik temellerini tehdit eder görüldüğü noktada son derece kararlı, şiddetli ve ölümcül bir hal alır.

Dahası, bu karşıtlık, işçi sınıfını, işgücünün satıcısı olarak sınırlanmış rolüyle değil ama kapitalist üretim ilişkilerinin devrimci anti-tezi olarak tarihsel görevinde temsil eden sosyalist hareket üzerinde odaklanır.

Sendikacılığın bu iki son derece önemli ve temel yanı; sınıf mücadelesini bastırmaya çalışma eğilimi ve sosyalist harekete düşmanlığı, tarihsel kayıtlar eliyle kesin bir şekilde doğrulanmaktadır. Bu bağlamda, İngiltere'deki ve Almanya'daki sendikal hareketin tarihi, önemli dersler ve kavrayış sağlamaktadır.

İngiltere'de Sendikalar

İngiltere, yaygın olarak, modern sendikacılığın, işçi sınıfının bu örgütlenme biçimi aracılığıyla olağanüstü başarılarla imza attığı vatani olarak kabul edilir. Gerçekten de, sendikacılığın, 1880'lerin sonunda ve 1890'lar boyunca İngiltere'de uzun süre kaldığı sırada Eduard Bernstein'ın üzerinde bıraktığı izlenim buydu. Britanya sendikacılığının sözde başarıları, Bernstein'ı, işçi sınıfının ilerlemesindeki ve toplumun tedrici olarak sosyalist bağlamda dönüşmesindeki belirleyici etmenin devrimci hareketin siyasi çabaları değil; bu örgütlerin ekonomik mücadeleleri olabileceğine ikna etmişti.

Bugün küçük-burjuva radikalleri tarafından söylenen her şey, bir yüzyıl önce, modern revizyonizmin kurucusu tarafından öngörülmüştü. Onların savlarının 100 yaşında olduğu gerçeği, tek başına, onları geçersiz hale getirmez. Nihayetinde, ben de, kullandığım kimi savların, Rosa Luxemburg tarafından Bernstein'a karşı kullanılmış 100 yaşındaki savlar olduğunu özgürce kabul ediyorum. Ama bunlar, geçtiğimiz yüzyıl boyunca doğrulanmış olma avantajına sahipken, yeni-Bernsteincıların savları tümüyle çürütülmüş durumda. Aslında, Bernstein'ın Britanya sendikacılığının ekonomik başarılarına ilişkin beklentisinin fena halde abartılı olduğu, onun çağdaş eleştirmenleri tarafından belirtilmişti. Gerçekte, işçi hareketi içinde 1850'lerde

egemen bir rol edinmeye başlayan sendikacılığın üstünlüğü, Britanya işçi sınıfının büyük devrimci hareketi Çartizmin yenilgisini izleyen siyasi yozlaşmanın ve entelektüel durgunluğun bir ifadesiydi. Çartist hareket, Fransız Devrimi'ni izleyen on yıllar boyunca işçi sınıfının geniş kesimlerini etkileyen sıra dışı bir siyasi, kültürel ve entelektüel heyecanın doruk noktasını temsil ediyordu. Çartizmin 1848-49'daki nihai yenilgisinden yıllar sonra, onun en saygın önderlerinden biri olan Thomas Cooper, eski hareketin devrimci ruhunu, sendikalar tarafından geliştirilmiş ruhsuz, küçük-burjuva bakış açısı ile karşılaştırdı. Cooper, otobiyografisinde şöyle yazıyordu:

Bizim eski Çartist dönemimizde, Lancashire işçilerinin binlercesinin giysilerinin yırtık pırtık olduğu ve onların çoğunun sıklıkla yiyecek kıtlığı çektiği doğrudur. Fakat gittiğiniz her yerde onların bilgisi görülüyordu. Onları, her yetişkin, akli başında insanın, kendisinin yönetileceği yasaları yapacak kişilerin seçimi için oy verme hakkına sahip olması gerektiği şeklindeki büyük siyasi adalet öğretisini tartışan gruplar halinde ya da sosyalizm öğretisi ile ilgili ciddi tartışma içinde görebilirdiniz. Artık, Lancashire'da hiçbir grup görmeyeceksiniz. Bunun yerine, elleri ceplerinde iyi giyimli adamların, kooperatifler ve oralardaki ya da inşaat şirketlerindeki payları ile ilgili konuşmalarını duyacaksınız. [3]

Sendikalar ile birlikte, yeni türde bir işçi önderi ortaya çıktı: eski devrimci Çartistlerin yerini orta sınıf saygınlığına can atan ve sınıf uzlaşmacılığının yeni Üncil'ini vaaz eden ürkek beyefendiler aldı. Çartizmin sosyalist tarihçisi Theodore Rothstein'in yazdığı gibi:

Sadece birkaç yıl öncesinde kapitalist toplumun temellerini sarsmış ve yüz binlerce fabrika işçisini peşinden sürüklemiş olan son derece yetenekli, sağlam kişilikli, geniş ve derin bilgi sahibi insanlar, artık, belirsizlik içinde yaşayan, çoğunluk tarafından yanlış anlaşılan, sadece seçkin birkaç küçük grup tarafından anlaşılan yalnız karakterlerdi. Buna karşılık, onların yerini, onların aklının, yeteneğinin ve karakterinin zerresine bile sahip olmayan, bedeli sınıfın bağımsızlığı bile olsa, "kuruş hesabı yapma"nın ve patronlar ile bir anlaşmaya varma ihtiyacının yüzeysel gerçekliği eliyle aynı yüz binlerce işçiyi etkileyen başkaları aldı. [4]

Rothstein, sendikacılık ile ilgili olarak, şu değerlendirmeyi yaptı:

Bu bakış açısının ayırt edici özelliği, kapitalist toplumun kabulü idi ki bu kabul, ifadesini, siyasi eylemin reddinde ve patronlar ile işçi sınıfı arasındaki çıkarların uyumuna ilişkin bayağı politik ekonomi öğretisinin onaylanmasında buldu. [5]

Sendikacılığın savunucuları, Britanyalı işçilerin siyasi eylemden vazgeçmesinin, sınıfın, enerjisini ekonomik mücadelenin sunduğu daha fazla gelecek vaat eden fırsatlara yoğunlaştırmasına olanak tanımak için gerekli olduğunu ileri sürdüler. Bu teori, sendikalizmin yükselişinin, ekonomik mücadelelerin yoğunlaşmasıyla değil; sınıf mücadelelerinin işçi sınıfının yeni liderleri tarafından genel olarak reddedilmesi ile bağlantılı olduğu gerçeği eliyle çürütülmektedir. 1870'lerin başları ile 1890'ların ortaları arasında, İngiltere'deki sendikacılığın altın çağında, işçilerin ücretleri hiç artmadı. Sendikacılığın bu dönem boyunca gözden düşmemesi, un, patates, ekmek, et, çay, şeker ve tereyağı gibi temel gıda maddelerinin fiyatlarında büyük bir düşüşün yaşanmış olması gerçeğiyle açıklanmaktadır.

19. yüzyılın ilk on yıllarında, devrimci düşünceler işçiler arasında yayıldığında, İngiliz burjuvazisi birleştirme yönündeki bütün eğilimlere şiddetle direnmişti. Fakat yüzyılın sonuna gelindiğinde, burjuvazi, sendikaların, özellikle işçi sınıfı içinde sosyalist eğilimlerin yeniden oluşmasına engel işlevi görerek kapitalizmin istikrarına sunduğu muazzam hizmetin değerini anlama noktasına gelmişti. Alman burjuva ekonomisti Brentano'nun yazdığı gibi, eğer sendikalar İngiltere'de başarısız olsaydı,

Bu, hiçbir suretle işverenlerin zaferi anlamına gelmeyecekti. O, tüm dünyada devrimci eğilimlerin güçlenmesi anlamına gelecekti. Şimdiye kadar herhangi bir ciddi öneme sahip devrimci bir işçi partisinin yokluğuyla övünen İngiltere, bundan böyle bu konuda kıta [Avrupası] ile rekabet edecekti. [6]

Marx ve Engels, sendikacılığın yükseldiği dönemde, İngiltere'de devrimci sürgünler olarak yaşıyorlardı. Onlar, daha İngiltere'ye varmadan önce, sendikacılığın, patronların ücretleri düşürmeye yönelik çabalarına karşı işçi sınıfının yanıtı olarak taşıdığı nesnel önemi fark etmişlerdi. Marx, sendikalar ve grevler yoluyla ücretlerde sağlanacak artışların sadece fiyatlarda artışa yol açacağı gerekçesiyle hem sendikaların hem de grevlerin yararını reddeden küçük-burjuva teorisyen Pierre-Joseph Proudhon'un aksine, bunların, işçi sınıfının yaşam koşullarını savunmaya yönelik mücadelesinin gerekli bileşenlerini oluşturduğunda ısrar etti.

Marx, Proudhon'un düşüncelerini eleştirirken kesinlikle haklıydı ama bu erken yazıların, sendikaların hala kundakta olduğu bir dönemde yazıldığını unutmamak gerekir. İşçi sınıfının, bu yeni örgütsel biçim ile deneyimi son derece sınırlıydı. O dönemde, sendikaların, devrimci mücadelenin güçlü araçlarına veya en azından bu tip araçların doğrudan öncülerine evrilebileceği olasılığı henüz göz ardı edilemezdi. Bu umut, Marx'ın 1866'daki gözleminde, "örgütlenmenin merkezleri" olarak sendikalar, işçi sınıfı için, "Ortaçağ belediyelerinin ve komünlerinin orta sınıf için oynadığına benzer" bir rol oynuyor, biçiminde ifade edilmişti. [7]

Bununla birlikte, Marx, o dönemde bile, sendikaların, “*ücretli kölelik sisteminin kendisine karşı hareket etme güçlerini hala tam olarak anlamamış*” olmasından kaygılıydı. Bununla birlikte, onların bu yönde evrilmesi gerekiyordu:

Onlar, özgün amaçları dışında, artık, işçi sınıfının tam kurtuluşu esas çıkarı için örgütlenme merkezleri olarak davranmayı öğrenmeliler. Onlar, bu yönde ilerleyen her toplumsal ve siyasi harekete yardım etmeliler. Kendilerini tüm işçi sınıfının temsilcileri olarak gören ve onun savunucusu olarak davranan bu örgütler, üye olmayan insanları kendi saflarına almamazlık edemezler. Onlar, istisnai şartlar nedeniyle güçsüzleşmiş olan tarım işçileri gibi en kötü ücretli mesleklerin çıkarlarıyla özenle ilgilenmeliler. Çabalarının, dar ve bencil olmadığı; haksızlığa uğramış milyonların kurtuluşunu hedeflediği konusunda dünyayı bütünüyle ikna etmeliler. [8]

Marx, sendikalara sosyalist bir yönelim vermeye çalıştı. O, işçileri, sendikalar tarafından sürdürülen mücadelelerin önemini “*abartmamaları*” konusunda uyardı. Sendikalar, en fazlasından, “*sonuçların kaynağıyla değil ama sonuçlarla mücadele ediyor; aşağıya doğru hareketi geciktiriyor; hastalığı iyileştirmeyip geçici çarelere başvuruyorlar*”dı. Sendikaların, işçilerin sefaletinin nedeni olan sisteme karşı mücadeleye girişmesi gerekiyordu. Bu yüzden, Marx, sendikalara, “*adil bir işgünü için adil bir ücret*” tutucu sloganını terk etmelerini ve onun yerine “*ücret sisteminin lağvedilmesi*” devrimci talebini geçirmelerini önerdi. [9]

Fakat Marx’ın önerisi pek etkili olmadı ve 1870’lerin sonuna gelindiğinde, Marx’ın ve Engels’in sendikacılık konusundaki gözlemleri çok daha eleştirel bir karakter edindi. Artık burjuva ekonomistleri sendikalara karşı daha büyük bir sempatiyle yaklaşırken, Marx ve Engels önceki desteklerini gözden geçirmeye koyuldular. Onlar, görüşlerini, sendikalara yönelik coşkuları Marx ve Engels’e göre “*ücretli köleleri halinden memnun ücretli köleler yapma*” tutkusuyla belirlenen Lujo Brentano gibi burjuva düşünürlerinkilerden ayırt ettiler. [10]

1879’a gelindiğinde, Engels’in sendikacılık konusundaki yazılarında belirgin bir öğrenme tavrını hissetmek mümkündü. O, sendikaların, siyasi eylemi yasaklayan, dolayısıyla “*işçi sınıfının bir sınıf olarak herhangi bir genel eylemliliğe katılımını*” önleyen örgütsel tüzükleri uygulamaya koyduğunu belirtti. Engels, Berntein’a yazdığı 17 Haziran 1879 tarihli mektubunda, sendikaların işçi sınıfını bir çıkmaza soktuğundan yakınıyordu. “*Burada, şu anda kıtadaki anlamıyla gerçek bir işçi hareketinin var olmadığı gerçeğini gizleme yönünde hiçbir girişimde bulunmamak gerekiyor. Dolayısıyla, şimdilik, buradaki SENDİKALARIN yaptıklarına ilişkin herhangi bir haber almamakla çok fazla bir şey kaybedeceğine sanmıyorum.*” [11]

Engels, altı yıl sonra yazdığı, 1885 İngiltere'sini 1845'inki ile karşılaştırdığı bir makalede, sendikalar tarafından oynanan tutucu role yönelik aşağılamasını gizlemek için hiçbir girişimde bulunmadı. İşçi sınıfı içinde bir aristokrasi oluşturan bu örgütler, kendilerine rahat bir konum sağlamak için, patronlar ile son derece dostça ilişkiler kuramaya çalışıyorlardı. Engels, iğneli bir alayla, sendikacıların, *“bugünlerde, özellikle akıllı bir kapitalist, genel olarak da tüm kapitalist sınıf için iş yapılacak, gerçekten çok kibar insanlar”* olduklarını yazdı. [12]

Fakat sendikalar, *“şimdi içinde yaşadıkları koşullar her zamankinden daha sefil ve güvencesiz olan”* büyük işçi sınıfı kitesini görmezden geliyorlardı. *“Londra'nın doğu yakası her zamankinden daha fazla yayılan bir sefalet ve harabe; işsiz olduğunda açlıktan ölüm, çalışıldığında ise fiziksel ve ahlaki bozulma havuzudur.”* [13]

Engels'in umutları, 1880'lerin sonuna doğru, işçi sınıfının en sömürülen kesimleri arasında yeni ve militan bir sendikal hareketin gelişmesiyle canlandı. Eleanor Marx'ın da dahil olduğu sosyalistler, bu yeni hareket içinde aktiftiler. Engels bu gelişmelere coşkuyla karşılık verdi ve büyük bir memnuniyetle şunları yazdı:

Vasıfsız erkeklerin ve kadınların bu yeni sendikaları, işçi sınıfı aristokrasisinin eski örgütlerinden bütünüyle farklılar ve aynı tutucu yollara sürüklenemezler... Onlar, bütünüyle farklı koşullar altında örgütlendiler; onlara önderlik eden erkeklerin ve kadınların hepsi sosyalist, hem de sosyalist ajitatörler. Onlarda, buradaki hareketin gerçek başlangıcını görüyorum. [14]

Ama Engels'in umutları gerçekleşmedi. Bu “yeni” sendikaların, eskiler gibi aynı tutucu eğilimler sergilemeye başlaması çok uzun sürmedi. Bu, bizim, sendikaların çözümlenmesinde önemli olduğunu düşündüğümüz teorik kavrayışın; yani, bu örgütlerin temel karakterinin onların içinde örgütlenmiş belirli bir işçi kesiminin toplumsal konumu ve statüsü eliyle belirlenmediği anlayışının erken bir doğrulanmasıydı. Bunlar, en fazlasından, sendika politikasının kimi ikincil yanlarını etkileyen, belki bazı sendikaları ortalamadan biraz daha militan yapan etmenlerdir. Fakat son tahlilde, kapitalist toplumsal ve üretim ilişkilerinden ve -eklemek gerekir ki- ulus-devlet çerçevesinden kaynaklanan ve onunla bütünleşmiş olan sendikal biçim, onun işçi sınıfı üyeliğinin “içeriği”nin yönelimini belirleyen kesin bir etki uygular.

SPD ve Alman Sendikaları

Kıta Avrupa'sında, özellikle Almanya'da, sendikacılıkla ilgili bu erken deneyimlerden teorik dersler çıkartılıyordu. Alman sosyalistleri, İngiliz sendikalarını sosyalizmin

öncüleri olarak değil; burjuvazinin işçi sınıfı üzerindeki siyasi ve ideolojik egemenliğinin örgütsel bir ifadesi olarak gördüler. Bu eleştirel tutum, sadece teorik kavrayış temelinde yükselmiyor; aynı zamanda işçi hareketi içinde oldukça farklı bir güçler ilişkisini, Marksist siyasi parti ile sendikalar arasındaki ilişkiyi yansıtıyordu. Almanya’da, kitlesel bir işçi hareketinin gelişmesinin itici gücü sendikalar tarafından değil; Bismarck’ın 1878 ile 1890 yılları arasındaki sosyalist karşıtı yasaları döneminde işçi sınıfının önderliği olarak siyasi saygınlığını oluşturmayı başarmış olan Sosyal Demokrat Parti (SPD) tarafından sağlandı. “Özgür” denilen sendikalar, asıl olarak sosyalist hareketin üye kazanma kurumları işlevi görmek üzere, SPD’nin inisiyatifiyle kuruldu.

Önder kadrolarını ve siyasi anlayışlarını aldıkları SPD tarafından desteklenen sendikaların etkisi 1890’larda artmaya başladı. Fakat sanayideki uzun süreli durgunluğun devam eden etkileri onların üyeliklerini sınırlandırdı ve Sosyal Demokrat seçmenlerin sendika üyelerine oranı, ancak 1893’te sekize karşı bir oldu. SPD’nin içinde, hala, sendikaların işçi sınıfı içinde etki uğruna parti ile rekabet etmek isteyebileceği kaygısı ifade ediliyordu. Bu, önderleri Carl Legien’in 1893 Köln parti kongresinde “partinin üye yapma okulu” olarak tanımladığı sendikalar tarafından şiddetle reddedildi.

Bununla birlikte, sanayideki durgunluğun 1895’te sona ermesiyle birlikte, Alman sendikaları hızla büyümeye başladı ve değişen güçler ilişkisi parti ile sendikalar arasındaki gerilimi arttırdı. 1900’e gelindiğinde, sendikaların üye sayısı 600 bine çıkmıştı. Dört yıl sonra, bu rakam, bir milyona yükseldi. SPD seçmenlerinin sendika üyelerine oranı azalırken, SPD’nin sendikacıların oylarına olan bağımlılığı önemli ölçüde arttı.

Sendika önderleri, revizyonizm bayrağını ilk açtığı sırada Bernstein’a herhangi bir siyasi destek sunmaktan kaçındıkları halde, onun teorilerinin, Alman sosyalist hareketinin, yalnızca, reformist sendikaların işçi hareketinin eksenini olarak devrimci siyasi partinin yerini aldığı İngiliz çizgisine yönelmesine yol açabileceği, parti çevrelerinde yaygın şekilde anlaşılmıştı.

Sosyal Demokrasinin temel teorisyenleri, Bernstein’a karşı çıkarken, onun sendikaları sosyalist hareketin vazgeçilmez kalesi olarak sunma çabasını özellikle dikkate aldılar. Bu mücadelede başı çeken, elbette Rosa Luxemburg’du. Onun bu konudaki en önemli çalışması, Bernstein’ın, sendikaların çabalarının etkin şekilde kapitalizmin sömürücü mekanizmalarını etkisiz kılacağı ve adım adım da olsa, toplumun sosyalizasyonuna yol açacağı iddiasını paramparça ettiği *Reform mu, Devrim mi?* idi. Luxemburg, Bernstein’ın savının bütünüyle yanlış olduğunda ısrar etti: Sendikacılık, sınıf

sömürsünün ortadan kaldırılmasına yol açmıyor; tersine, proletaryanın kapitalizmin sömürücü yapısı çerçevesinde, ücretler biçiminde piyasanın izin verebileceği en iyi fiyatı almasını sağlamaya çalışıyordu.

Her durumda, sendikaların çabalarıyla işçi ücretlerini yükseltme açısından elde edilebilecek şey, piyasanın iniş çıkışlarıyla ve kapitalist büyümenin genel dinamiği ile sınırlıydı. Luxemburg, kapitalist toplumun, “*sendikaların muzaffer bir gelişmesiyle damgalanan bir döneme doğru değil; tersine, sendikalarının sıkıntılarının artacağı bir zamana doğru*” ilerlediği uyarısında bulundu. Dolayısıyla, sendikalar eliyle hangi geçici kazanımlar elde edilirse edilsin, onlar, faaliyetleri kapitalist sistem eliyle belirlenmiş sınırlar içinde kök salmaya devam ettiği ölçüde, “Sisifos’un işini” yapmaktadırlar [Sisifos, Yunan mitolojisinde, büyük kaya parçalarını bir tepenin doruğuna çıkartıp onun aşağı yuvarlanmasını izlemeye ve bu işi sonsuza kadar yapmaya mahkum edilen Korint kralı –çev.]. Sendika önderleri, sendikaların faaliyetlerinin böylesine etkileyici bir kavranışını ve öngörülü değerlendirmesini sağlayan bu benzetmeyi kullandığı için Luxemburg’u hiçbir zaman affetmediler.

Bu özet, Luxemburg’un, sendikaların kapitalizm altında işçi sınıfının sömürülmesini hafifletmekten fazlasını yapamamasının -ki bunu da yalnızca geçici olarak başarırlar- nesnel nedenlerine ilişkin çözümlemesinin hakkını çok az vermektedir. Onun Bernsteinciliğe yönelik eleştirisinin bir başka yanına; yani sendikaların faaliyetinde doğrudan ya da dolaylı sosyalist bir yan olduğunu veya onların çalışmasının sosyalizm davasının zaferi için gerekli olduğunu reddetmesinin günümüze özellikle uygun olduğuna değinmek istiyorum. Luxemburg, sendikaların, sosyalistler tarafından yönetildiği ölçüde devrimci harekete önemli bir hizmet sunabileceğini reddetmedi. Aslında o, eleştirisi yoluyla böyle bir gelişme için çalışacağını umuyordu. (Bu hedefin ulaşılabilir olup olmadığı, daha sonra değerlendireceğimiz bir başka konu.) Ama Luxemburg, sendikacılık içinde böylesi yapısal sosyalist eğilimlerin varlığına ilişkin yanılsamalara karşı uyarıda bulundu.

“Tam da kendinden memnun, haddini bilen, bağınazlığın klasik temsilcisi olarak İngiliz sendikaları,” diye yazıyordu Luxemburg, “*sendikal hareketin, özünde hiçbir şekilde sosyalist olmadığı; aslında, tıpkı tersi durumda sosyalist bilincin saf sendikal başarıların elde edilmesine bir engel olabildiği gibi, belirli koşullar altında sosyalist bilincin yayılmasının önünde doğrudan bir engel olabileceği gerçeğine tanıklık etmektedir.*”

Bu paragraf, kendilerini kölece sendikalara ve onların bürokrasisine uyarlayan ve sendikal bir biçimden başka herhangi bir işçi hareketi tasavvur edemeyen herkes için müthiş bir azar olmaya devam ediyor. Paragrafın çok iyi açıkladığı gibi, sendikacılık ile sosyalizm arasında yapısal ve kopmaz bağlar bulunmamaktadır. Onlar, zorunlu

olarak, paralel yörüngelerde aynı genel hedefe doğru hareket etmiyorlar. Tersine, Luxemburg'un belirttiği gibi, doğası gereği "özünde hiçbir şekilde sosyalist olmayan" sendikacılık, sosyalist bilincin gelişmesinin altını oymaktadır. Dahası, sosyalistlerin faaliyetlerini işçi sınıfının tarihsel çıkarlarına dayandırmasını gerektiren siyasi ilkeleri, sendikaların pratik hedeflerine taban tabana zıttır.

İngiltere'de, sendikalar, Çartizmin kalıntıları üzerinde ve sosyalist hareketten bağımsız olarak gelişmişti. Öte yandan Almanya'daki sendikalar, sosyalist hareketin doğrudan himayesi altında ortaya çıktılar. Onun önderleri, özenle ve sabırla, Marx ve Engels'in öğretileriyle eğitilmişlerdi. Yine de, Alman sendikaları, özünde, sosyalizme İngiltere'dekilerden daha fazla bağlı değildi. Yüzyıl dönümüne geldiğinde, yüz binlerce yeni üyenin etkisiyle kendilerine daha fazla güvenmeye başlayan sendikalar, partinin siyasi etkisi ve onun siyasi hedeflerine bağlılıkları konusundaki rahatsızlıklarını dile getiriyorlardı. Bu rahatsızlık, ifadesini, yeni bir platformda; siyasi tarafsızlıkta buldu. Sendika önderlerinin giderek büyüyen bir kesimi, örgütlerinin SPD'nin kampanyalarına herhangi bir özel bağlılık mecburiyeti olmadığını tartışmaya başladı. Gerçekte onlar, SPD'nin egemenliğinin, sendikaların sosyalist politikalara ilgisiz ya da karşı olan işçiler arasında üye kazanma olasılığına zarar verdiğini savunuyorlardı. Bu eğilimin en önemli temsilcileri arasında, sendikaların yalnızca siyasi tarafsızlık pozisyonunu benimsemeleri durumunda, üyelerinin "mesleki (sınıfsal değil) çıkarlarına" hizmet edebileceğinde ısrar eden Otto Hué vardı. "İşçiler sendikal bağımsızlık koşullarında siyasi olarak öfkelendiklerinde," diye yazıyordu Hué, "bu, sendika önderlerine vız gelir, öyle de olması gerekir."

1900 ile 1905 yılları arasında, parti ile sendikalar arasındaki gerilim arttı. Sendika önderleri, SPD kongrelerindeki delegeler sıfatıyla, sosyalist öğretiye bağlılık yönünde oy kullanmaya devam ettiler. Nesnel gelişmeler, henüz, revizyonizme karşı teorik mücadelenin pratik bir biçim edinmeye başladığı noktaya ulaşmamıştı. Bu, 1905'teki gelişmeler eliyle, hem Almanya'da hem de onun sınırlarının ötesinde değişti.

Her şeyden önce, Rusya genelinde devrimin patlaması, Alman işçi sınıfı üzerinde muazzam bir etki yarattı. İşçiler, yoğun bir ilgiyle, devrimci mücadeleler ile ilgili sosyalist basındaki ayrıntılı haber-yorumları izliyordu. Dahası Rusya'daki olaylar, Almanya genelinde, özellikle de Ruhr bölgesindeki madenciler içinde keskin bir grev dalgasının patlaması ile örtüştü ve görünüşe göre ona ilham kaynağı oldu. İşçilerin militanlığına rağmen, grevler maden sahiplerinin sert direnişiyle karşılaştı. Buna hiçbir etkili yanıt veremeyen sendikalar, maden sahiplerinin uzlaşmazlığı karşısında şaşkına döndüler. Grevlere son verildi, böylece, işçilerin geleneksel sendikal taktiklerin etkisine olan güveni sarsıldı.

Kautsky tarafından desteklenen Luxemburg, bu yeni durumda, Rusya'daki olayların Avrupa çapında öneme sahip olduğunu ve Alman işçilerine, yeni bir kitlesel mücadele biçiminin, siyasi grevin gücünü gösterdiğini ileri sürdü. Siyasi genel grev düşüncesi, işçi sınıfı içinde yaygın bir destek buldu. Fakat sendika liderleri, Luxemburg'un savlarının olası sonuçlarından dehşete düşmüşlerdi. İşçilerin Luxemburg'un teorisine uygun davranması durumunda, sendikalar, kendilerini, yöneticilerin hiçbir şekilde ilgilenmediği "devrimci maceralar"a bulaşmış bulacaklardı. Genel grevler sendikalara büyük miktarda paraya mal olacak ve önderlerin çok gurur duydukları nakit rezervlerinin bulunduğu banka hesaplarını boşaltacaktı.

Sendika önderleri, böyle bir felaketi önlemek için, Luxemburg'a ve diğer SPD radikallerine karşı bir önleyici savaş başlatmaya karar verdiler. Mayıs 1905'te Köln'de yapılan sendikalar kongresinde, onların genel grev sorununa ilişkin tavrını belirleyecek kararın hazırlanması için özel bir komisyon oluşturulmuştu. Komisyonun sözcüsü Theodore Bömelburg şu açıklamayı yaptı: *"Örgütlerimizi daha da geliştirmek için, işçi hareketi içinde barışa ihtiyacımız var. Genel grev tartışmasının ortadan kalktığından ve geleceğin [sorunlarının] çözümlerinin uygun zaman gelene kadar açık bırakıldığından emin olmalıyız."* [15]

SPD'nin sol kanadına savaş ilanı anlamına gelen sendikalar kongresi, sendikalar içinde siyasi genel grev sorunu üzerine açık bir tartışmaya izin verilemeyeceğini belirten bir kararı kabul etti. Kongre, işçileri, *"dikkatlerinin, bu tür düşüncelerin kabulü ve propagandasıyla, emek örgütlerinin inşası günlük görevlerinden başka yöne çekilmesine izin vermemeleri"* konusunda uyardı. [16]

SPD, sendika önderlerinin partiye karşı isyanıyla derinden sarsıldı. Kautsky, kongrenin, sendikaların partiden yabancılaşmasının derinliğini açığa çıkarmış olduğunu açıkladı ve ironik bir şekilde, *"sendikaların barış ve sükunet arzusunun", "tüm insanlık tarihindeki en devrimci" yıl içinde ilan edilmesinin, kendisine saçma görüldüğünü belirtti. Sendika önderlerinin, "kitlelerin karakterinden" çok, örgütün banka hesaplarının geleceğiyle ilgilendiği, Kautsky için açıktı.*

Sendika önderlerinin SPD'nin sol kanadına yönelik nefreti iflah olmaz boyutlara ulaşmıştı. Özellikle Rosa Luxemburg, yıllardır zehir zemberek suçlamaların hedefiydi. Madencilerin gazetesini yöneten Otto Hué, böylesi bir devrimci enerji fazlalığına sahip olanların, *"yazlıklarından genel grev tartışmaları propagandası yapmak yerine"* Rusya'ya gitmelerini önerdi. Luxemburg'a yönelik saldırılar, devrimci faaliyetleri nedeniyle tutuklanmasının ardından Polonya'da bir hapisanede çürürken yoğunlaştı. Luxemburg'a yapılan kirli kişisel saldırılardan usanan ve o dönemde hala onun arkadaşı ve müttefiki olan Kautsky, *"proleter sınıf mücadelesinin bir önderine"* yapılan

bu işkenceyi kınadı. Kautsky, parti ile sendikalar arasındaki ilişkileri tehlikeye sokanın, Luxemburg değil; "önüne, saatte fazladan beş kuruş elde etmekten daha büyük hedefler koyan her türlü işçi hareketinden ilkel bir nefret" duyan sendika yetkilileri olduğunu yazdı.

SPD önderliği sendika yetkililerine karşı bir süre direndi ama bunu mümkün olduğu kadar dikkatli bir şekilde yaptı. Eylül 1905'teki Jena parti kongresinde, Bebel, siyasi genel grevin, kısmen, sadece bir savunma silahı olarak geçerliliğini kabul eden, ustalıklı ifade edilmiş bir karar taslağı öne sürdü. Sendikalar, bunun karşılığında, Bebel'in formülasyonuna razı oldular ama sadece kısa bir süreliğine. Sendika önderleri, Eylül 1906'da Mannheim'da toplanan parti kongresinde, SPD'den sendikalar ile parti arasında "eşitlik" ilkesini belirleyen bir kararın kabul edilmesini istediler ve elde ettiler. Bu, partinin, sendikaları doğrudan ilgilendiren tüm konularda, onlar için kabul edilebilir bir tutum geliştirmek zorunda olması anlamına geliyordu. Parti önderleri, hararetli itirazlar üzerine, tartışmayı bürokratik bir şekilde bitirmek ve kararı dayatmak için sendika önderleri ile işbirliği yaptılar.

SPD, bu noktadan itibaren, etkin bir şekilde sendikalar genel komisyonu tarafından yönetildi. Sendikaların parti ile ilişkisi, Luxemburg'un belirttiği gibi, kocasına, "Aramızda sorun çıktığında şu yöntemi kullanacağız: Aynı fikirdeysen karar sen vereceksin; aynı fikirde değilsek, ben karar vereceğim." diyen şirret köylü kadını gibiydi.

Sendika yöneticileri, Luxemburg ve SPD içindeki devrimci güçler ile anlaşmazlıklarında, kendilerinin, ortalama bir işçinin gerçekten ne istediği konusunda devrimci teorisyenlerden çok daha iyi bir fikre sahip oldukları iddiasını alışkanlık edindiler. [Onlara göre] Kafaları kendi soyutlamalarıyla ve ütöpik düşünceleriyle meşgul olan Luxemburg ve onun gibi devrimciler, işçilerin madenlerde veya üretimde karşılaştığı sorunlara yönelik gerçek anlamda uygulanabilir yanıtlara sahip değillerdi. Gelecekteki devrimci tufan ve ondan doğacak olan sosyalist ütopya hakkında hayal kurmak bu teorisyenler için iyiydi ama işçiler şu anda haftalık ücretlerindeki fazladan birkaç mark [Almanya'nın avro öncesi para birimi -çev.] ile çok daha fazla ilgileniyorlardı.

Sendika yöneticilerinin savlarının, genel grev tartışmalarının ilk patlak verdiği yıllarda, işçilerin azımsanmayacak bir kesiminin bakış açısını yansıttığı muhtemelen doğrudur. Hatta 1905 veya 1906'da bu sorunla ilgili bir oylama yapılsaydı, Legien'in düşüncesine oy veren işçilerin sayısının Luxemburg'un pozisyonuna oy verenlerden daha fazla olması da mümkündür. Bununla birlikte, işçilerin Marksistler ile reformist sendika önderleri arasındaki bir tartışmaya yaklaşımını değerlendirirken, şunun

akıldan çıkarılmaması önemlidir: Sendika yöneticileri, kendilerini, sendikaların kapitalist üretim ilişkilerine ve ulusal-devlet örgütlenmesine -deyim yerindeyse- yapısal bağımlılığın kaynaklanan politikalara, kurumsal ve anayasal olarak "adamış"lardı. Temel devrimci toplumsal güç olarak işçi sınıfı, bu aşamacı reformist uyarlanma programına aynı şekilde adanmış değildi.

Kapitalist sistemin altında yatan çelişkilerin gelişmesi, Almanya'daki toplumsal uzlaşma sistemini aşındırdı. Sınıfsal gerilimler artarken, işçiler, patronlara ve devlete karşı daha saldırgan ve düşmanca bir tutum benimsediler. 1910-11 yıllarına gelindiğinde, Luxemburg'un savlarının işçi sınıfının geniş kesimleri içinde yankılanmaya başladığının açık işaretleri vardı. Özellikle, patronların sert direnişi karşısında başarısızlığa uğrayan 1912-13 grevlerinin ardından, işçi sınıfının resmi sendikalara olan memnuniyetsizliği belirgin ölçüde arttı.

Ağustos 1914'te Dünya Savaşı'nın patlak vermesi, radikalleşme sürecini geçici olarak durdurdu. Fakat 1915-16'ya gelindiğinde, işçi sınıfının savaş eliyle kızıştırılmış toplumsal hoşnutsuzluğu, resmi sendikalar tarafından dikilen engelleri aştı. Siyasi genel grev karşıtı eski bürokratik savlar, Ekim ve Kasım 1918'de Alman devriminin patlak vermesiyle birlikte kesin yanıtını aldı. Kitle hareketinin devrimci karakteri, teorik olarak Luxemburg tarafından öngörülmüş ve Rus Devrimi'nde pratik olarak gösterilmiş olduğu üzere, kendisini, resmi sendikalara karşı ortaya çıkmış olan yeni örgütlenme biçimlerinde, taban komitelerinde ve özellikle işçi konseylerinde ifade etti.

Alman ve İngiliz işçi sınıfının deneyimleri, sendikacılığın en büyük tarihsel sınavını temsil etmektedir. Eğer yeterince zamanımız olsaydı, sosyalizm ile sendikacılık arasındaki temel çatışmaya ilişkin çözümlememize, birçok ülkeden edinilmiş ve bu yüzyılın günümüze kadarki bütün on yıllarına yayılan sayısız örneği ekleyecek ve onu destekleyecektik. Böyle ayrıntılı bir kanıtlamaya mutlaka ihtiyaç var. Fakat bu konferansın kaygısı, yeni ampirik çalışmaların üzerinde yükseleceği teorik ve tarihsel temelleri sağlamaktır.

Sonuç: Sosyalist Bilincin Tarihteki Rolü

Dahası, bu konferansın temel hedefi sendikaların ihanetine olabildiğince çok sayıda örnek sunmak değildir. Bu konferansın başlıca öncelikli konusu, bu hafta boyunca verilen tüm diğer konferanslarda olduğu gibi, sosyalist bilincin tarihsel rolü ve onun işçi sınıfı içinde geliştirilmesi uğruna mücadeledir. Devrimci Marksist partinin asıl önemi burada yatmaktadır. Sendikalist karakterde kendiliğinden bir militanlığın

yeniden canlanması söz konusu olsa bile -ki böyle bir gelişme tabanın eski bürokratik örgütlere karşı patlayıcı isyanları olmaksızın düşünülemez, böylesi umut verici bir hareketin devrimci çizgide gelişmesi, işçi sınıfına sosyalist bilinci taşımak için mücadele eden Marksist partinin bağımsız faaliyetine bağlı olacaktır.

Bu yüzden, sendikaların tartışılmaz otoritesinde ısrar eden herkesin, işçi sınıfı içinde Marksizm uğruna mücadeleye karşı çıkması dikkat çekicidir. Bu, en açık şekilde, "işçi sınıfının kendiliğinden yükselen mücadeleleri içinde 'bilinci yükseltme', 'siyasi müdahale' ve 'politikleştirme' misyonuna sahip oldukları düşüncesinde ısrar eden..." Marksistleri (yani DEUK'u) suçlayan Cliff Slaughter'ın son yazılarında ifade edilmektedir.

Bu ifadelerde, suç işleme niyetinin bir unsuru olduğunu belirtmenin abartı olduğunu sanmıyorum. Bizler, şimdi, tarihsel trajedilerin en korkuncuna tanıklık etmiş olan bir yüzyılın sonuna yaklaşıyoruz. Bu yüzyılın birçok devrimci mücadelesinin başarısızlıkları ve ihanetleri için insanlık tarafından kanla ödenen bedel hesaplanamaz. İhanete uğrayan devrimlerin siyasi sonuçlarının kurbanlarının sayısı yüz milyonlarca. Son birkaç yıl boyunca, Sovyet kitlelerinin yönelimsizliğinin onur kırıcı ve dehşet verici sonuçlarına tanık olduk. Durum böyle iken, bu yaygın siyasi yönelimsizliğin ortasında, Slaughter, sosyalist bilim temelinde bu yönelimsizliğin üstesinden gelmek isteyenleri suçluyor.

Sinik şekilde, işçi sınıfının kendiliğindenliğini, yani mevcut bilinç düzeyini ve verili örgütlenme biçimini yücelterek, işçi sınıfının çıkarlarına hizmet edilemez. Slaughter ve benzeri eski Marksistlerin durumunda, kendiliğindenliğe verilen bu tür bir onay, sadece, onların hain işçi ve sendika bürokrasisi ile işbirliğini gizlemeye hizmet etmektedir. Biz, işçi sınıfının geleceğinin bizim politik müdahalelerimizin gücüne ve onun bilincini yükseltmeye yönelik çabalarımızın başarısına bağlı olduğu ısrarımız için özür dilemeyiz.

Biz, bilimsel sosyalizmin büyük kurucuları ve temsilcileri tarafından döşenmiş temellerde ısrar ediyoruz. Biz, Slaughter'ın açıklamasını, ilk günlerinden beri Marksist hareketin tarihi varlık nedenini oluşturan temel ilkelerin bir inkarı olarak reddediyoruz. Proletarya, sosyalist projenin etkin tarihsel öznesidir. Fakat sosyalizm, doğrudan doğruya işçi sınıfından doğmadı, doğamazdı. Sosyalizm, deyim yerindeyse, kendi entelektüel tarihine sahiptir. Marx, hiçbir zaman, proletaryanın tarihsel görevlerine ilişkin düşüncesinin, gelişmelerinin verili bir anındaki işçilerin geniş çoğunluğunun genel 'düşünce'sine uygun olduğu iddiasında bulunmadı. Aristo'dan beri en büyük düşünür olan Marx'ın, tüm hayatını, ortalama bir işçinin muhtemelen

kendi başına düşündüğü şeyleri adeta yeniden üreten düşünceleri formüle etmeye adanmış ileri sürmek de saçmadır.

Marx, 1844'te şöyle yazmıştı:

Sorun, şu ya da bu proleterin, hatta tüm proletaryanın belirli bir anda neyi kendi hedefi olarak gördüğü değildir. Sorun, proletaryanın ne olduğu ve bu varlığı uyarınca tarihsel olarak neyi yapmak zorunda olacağıdır. Onun hedefi ve tarihsel eylemi, gözle görülebilir ve geri dönüşü olmayan biçimde, hem kendi yaşam koşullarında hem de günümüz burjuva toplumunun tüm örgütlenmesinde önceden belirtilmiştir. [17]

Eğer sosyalist bilinç sınıf mücadelesinin kendiliğinden gelişmesi eliyle üretilseydi, bu uluslararası okulu düzenlemek için hiçbir neden olmayacaktı. Eğer işçi sınıfı kendi mevcut kitle örgütleri ve verili siyasi ve tarihsel bilinç düzeyiyle, otomatik olarak, kapitalizmin dünya krizinin gelişmesi eliyle önüne konan görevler düzeyine çıkabilseydi, tarih, felsefe, politik ekonomi, devrimci strateji ve kültür üzerine konferanslara ne gerek vardı?

Gelin, bu okulun düzenlendiği siyasi ortama bakalım. Şu anda, biz toplandığımız sırada, Güneydoğu Asya ekonomileri kargaşa içinde. Neredeyse bir gecede, yüz milyonlarca insanın yaşam koşulları tehlikeye girdi. Endonezya'da, paranın değeri, önceki gün yüzde 22 düştü. Endonezya rupisi, altı ay içinde, değerinin neredeyse yüzde 80'ini kaybetti. IMF vahşi bir kemer sıkma rejimi talep ediyor ve bu koşullar altında kitlesel toplumsal mücadelelerin patlaması kaçınılmaz.

Bununla birlikte, bu mücadelelerin sonucu, Endonezya işçi sınıfının, 20. yüzyılın tarihinde şu anda kabus gibi bir bölüm oluşturan kendi tarihinin trajik derslerini özümsemesine bağlı değil mi? Endonezya işçileriyle, öğrencileriyle ve aydınlarıyla birlikte 1965-66 olaylarını, yani bir milyon üyesiyle Rusya ve Çin dışındaki en büyük Komünist Parti'nin, Suharto'nun darbesi karşısında nasıl çaresiz kaldığını incelemek gerekmiyor mu? O karşı-devrimde, yarım milyondan fazla insan katledildi. Sumatra ve Bali nehirleri öldürülenlerin cesetleriyle tıkanmıştı. Suharto'nun darbesinin ardından tutuklananların infazı 1990'lara kadar devam etti. Fakat kaç tane soru ve sorun yanıtız ve bulanık kaldı! O dönemin stratejik dersleri, Amerikan emperyalizmi tarafından -ki buna Avustralya emperyalizmini de ekleyebilirim- kışkırtılan Endonezya burjuvazisinin işlediği suçlar için Endonezyalı işçilerin alması gereken tarihi intikama esas teşkil etmektedir.

Bu bir Endonezya sorunu değil; dünya çapında tarihsel bir görevdir. Bu yüzden, bu okulu, başladığımız gibi, insanlığın 21. yüzyıldaki geleceğinin, 20. yüzyılın stratejik tarihsel deneyimlerinden çıkartılan derslerinin özümsemesine bağlı olduğunu

belirterek bitiriyoruz. Bu korkunç yüzyıla ilişkin incelemememizin sonunda vardığımız başlıca sonucu sadece birkaç kelimeyle belirtmem gerekirse: İnsanlığın yazgısı, kaçınılmaz bir şekilde, uluslararası işçi sınıfı içinde sosyalist bilincin ve kültürün gelişmesi uğruna mücadeleyle; başlıca siyasi ifadesini Sosyalist Devrimin Dünya Partisi'nin inşasında bulan bir mücadeleyle iç içe geçmiştir.

Dipnotlar:

- [1] "Trade Unions in the Epoch of Neo-Liberalism," *Socialism Today*
- [2] *Workers International Press*, Sayı 1, Şubat 1997, syf. 21.
- [3] Theodore Rothstein, *From Chartism to Labourism* (London: 1983), syf. 183-184
- [4] age., syf. 195
- [5] age., syf. 197
- [6] age., syf. 273
- [7] age., syf. 100
- [8] age., syf. 100-101
- [9] age., syf. 101
- [10] age., syf. 102.
- [11] *Marx Engels Collected Works*, Cilt 45, syf. 361
- [12] age., Cilt 26, syf. 299
- [13] age.
- [14] *Draper*, syf. 111.
- [15] *Schorske, The Great Schism*, syf. 39-40
- [16] age., syf. 40
- [17] *Marx Engels Collected Works*, Cilt 4, syf. 37

BROŞÜR İSTEKLERİ ve İLETİŞİM İÇİN
iletisim@toplumsalesitlik.org
toplumsalesitlik@gmail.com

